

Sonda do problematiky názvov podzemných priestorov (dómov, siení a chodieb) sprístupnených slovenských jaskýň

Gabriel Rožai

Katedra slovenského jazyka a komunikácie, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica
gabriel.rozai@umb.sk

Kľúčové slová: slovenská onomastika, speleonymum, sémantická klasifikácia speleoným, pomenovacie princípy, priamy princíp, metaforický princíp, pamätný princíp

Key words: Slovak onomastics, speleonym, semantic classification of speleonyms, naming principles, direct principle, metaphorical principle, memorable principle

Úvod

Územie Slovenska je mimoriadne bohaté na rôzne krasové javy vrátane jaskýň a priepastí. Viaceré slovenské jaskyne sú prístupné verejnosti a okrem bohatej kvapľovej výzdoby ponúkajú aj zaujímavý materiál na onomastický výskum. Cieľom predkladanej štúdie je – na pozadí percepcie jaskynných priestorov v profesijnej skupine speleológov, premietajúcej sa do nominačného aktu speleoným – predstaviť uplatnenie základných (lexikálno-sémantických) princípov pomenúvania vnútorných priestorov (dómov, siení a chodieb) trinástich slovenských jaskýň sprístupnených širokej verejnosti, patriacich pod Správu slovenských jaskýň. Pri analýze venujeme pozornosť kvalitatívnym i kvantitatívnym aspektom problematiky, t. j. všimame si početnosť pomenovacích princípov v rámci celého súboru, ako aj v rámci jednotlivých jaskýň a bližšie objasňujeme významné mimojazykové aspekty skúmanej problematiky.

Teoretické východiská. Pokusy o sémantickú klasifikáciu speleoným

Problematike speleonymie sa v rámci onomastiky začala venovať systematickejšia pozornosť v posledných dvadsiatich rokoch, hoci prvé práce sa objavili už koncom 20. storočia. V doteraz publikovaných onomastických prácach môžeme nájsť viacero klasifikácií speleoným s uplatnením lexikálno-sémantického princípu¹, pričom ich autori konkrétne hovoria o *sémantickej klasifikácii speleoným* (*klasyfikacja semantyczna* – Seroczyński, 2012; *semantično podrazdelenie* – Belnejska-Georgieva, 2016; *lexikálno-sémantickej klasifikácii speleoným* (Ocomieva-Tagirova, 2018), *klasifikácii princípov pomenúvania jaskýň* (*principy nazyvanija peščer* – Bratuchin, 2018; Dubľanskij, 2000) či o *klasifikácii podľa genézy speleonyma* (*katehoriji speleonimiv za henezysom* – Pylypiuk, 2016).

Časť týchto sémantických triedení sa zameriava na špecifikáciu motivačných aspektov názvov jaskýň a priepastí ako celkov, nereflektujúc pomenúvanie jednotlivých vnútorných priestorov týchto podzemných objektov (keďže daná potreba je v prvom rade limitovaná ich rozmermi, predovšetkým dĺžkou). Takéto klasifikácie nachádzame v prácach M. Belnejskej-Georgievy (2016), Z. M. Ocomievy-Tagirovej (2018)² či G. Rožai (2015). Sémantickú klasifikáciu speleoným reflektujúcu i pomenovania jednotlivých častí podzemných objektov predstavili v rámci slovanskej onomastiky napríklad G. Seroczyński (2012), V. S. Podobivskij (2009), A. J. Bratuchin (2018) či V. N. Dubľanskij (2000). A. V. Pylypiuk

¹ Pozri Čerňachovskaja, 1970, s. 65.

² V prípade Z. M. Ocomievy-Tagirovej, ktorá skúmala speleonymá v toponymickom systéme kaukazských Avarov, treba doplniť, že zameranie jej klasifikácie výhradne na názvy jaskýň vyplýva z jej zistenia, že skúmané etnikum všeobecne nepomenúva vnútorné časti jaskýň osobitnými názvami.

vo svojej štúdií *Pidchody do systematyzaciji ta inventaryzaciji speleonimiv systemy pečer „Atlantyda-Kyjanka“* (2016) vytvoril sémantickú klasifikáciu speleoným daného jaskynného systému (obsahujúcu 18 kategórií), pričom speleoným jaskynného systému zaradil na základe ich rozmerov do troch úrovní: mikro-, mezo- a makrospeleoným³. G. Seroczyński (2012), opisujúci sémantickú i štruktúrnu klasifikáciu sudetských speleoným, vychádzal pri určovaní sémantických príznakov z klasifikácie W. Taszyckého (1946). Názvy podzemných objektov a ich častí klasifikuje do piatich skupín (s ich ďalšou kategorizáciou): topografické, pamätne, metaforické, kultúrne názvy a názvy nejasného pôvodu. V prvej skupine uvádza názvy motivované fyzickými vlastnosťami (charakterizačné názvy, odkazujúce na rozmery, tvar, farbu objektu a pod., napr. *Duża Sala, Jaskinia Czerwona*) a polohou objektu (lokalizačné názvy, napr. *Sala Końcowa, Jaskinia Południowa*). Druhú skupinu vytvárajú pamätne názvy odkazujúce na okolnosti objavu a ďalšieho prieskumu podzemných priestorov, ktoré ďalej člení na názvy utvorené z osobných mien objaviteľov a prieskumníkov (napr. *Sądejowa Szczelina, Komin Maurycego*) a príležitostno-situačné názvy (súvisiace s regiónom či miestom pôvodu objaviteľov, dátumom objavenia, so stopami po výskyte živočíchov, s historickými udalosťami a legendami, napr. *Partie Wrocławskie, Jaskinia Śmiertelna, Sala Kuny*). Do tretej skupiny zaradil metaforické názvy (*Galeria, Jaskinia Ucho Igielne, Sala Dziwna*) a vo štvartej skupine uvádza kultúrne názvy (napr. *Kapliczka*).

V. N. Dubľanskij (2000) uvádza sedemnást' základných princípov⁴ tvorenia názvov jaskýň a priepastí, medzi ktorými sa objavujú aj názvy ich konkrétnych častí (porov. napríklad tzv. tematický princíp spojený s formou siene, napr. *Kolokol'nyj, Rotonda*), pričom dopĺňa, že dané zákonitosti toponymie „fungujú“ rovnako vo všetkých krajinách.

Na klasifikáciu V. N. Dubľanského (2000) nadviazal A. J. Bratuchin (2018), ktorý uvádza pri jazykovej charakteristike názvov podzemných priestorov troch najväčších jaskýň Permského kraja tri základné princípy pomenúvania konkrétnych typov podzemných priestorov (chodieb, dômov, siení), zlučujúc rozsiahlejšiu klasifikáciu princípov už spomínaného autora: *metaforický, priamy a pamätný princíp*⁵. Metaforický princíp spočíva v pomenúvaní na základe literárnej alebo inej asociácie, resp. na základe emócií, ktoré vyvoláva daný podzemný priestor. Priamy princíp súvisí s pomenúvaním podľa charakteristických znakov priestranstva (farby, formy, veľkosti, polohy, akustiky, nálezov, reliéfu, živočíšstva, náročnosti prechodu a pod.). Pamätne názvy vznikajú na počesť niekoho alebo niečoho, pričom v nich môže byť prítomný aj príznak irónie (Bratuchin, 2018, s. 134).

Názvy jednotlivých častí jaskýň podliehajú zmenám v čase, na čo upozorňuje aj A. V. Pylypiuk (2016) a čo môžeme pozorovať napríklad pri porovnaní názvov siení Gombaseckej jaskyne v Slovenskom kráse. V publikácii A. Droppu z roku 1962 napríklad nachádzame názvy *Sieň mieru* a *Sieň múdrosti* (podľa stalagmitu v podobe sovy – symbolu múdrosti), ktoré sú dnes premenované na počesť objaviteľov jaskyne – *Herényiho sieň* a *Rozložníkova sieň*. V súčasnom sprievodnom slove sa uvádza *Sieň víl* (nachádzajúca sa

³ Mikrospeleonýmá pomenúvajú v autorovej koncepcii útvary malých rozmerov, ktoré tvoria súčasť podzemných siení a chodieb, napr. názvy stien, skál, jednotlivých kvapľových útvarov; mezospeleonýmá slúžia na pomenovanie útvarov strednej veľkosti, napr. siení, dômov, chodieb, sifónov, podzemných jazier a pod.; makrospeleonýmá označujú veľké objekty z hľadiska plochy i rozmeru, napr. jaskyne, jaskynné systémy, morfológické rajóny jaskýň a pod. (Pylypiuk, 2016, s. 105–106). Prihliadajúc na túto koncepciu, v našom výskume venujeme pozornosť vybraným typom mezospeleoným.

⁴ Autor konkrétne hovorí o týchto motivačných princípoch: 1. podľa starého názvu, 2. podľa názvu geografického objektu v blízkosti jaskyne, 3. podľa polohy vstupu/vchodu, 4. podľa nápadných objektov pri vchode („orientátorov“), 5. podľa morfológie objektu, 6. podľa mikroklimatických osobitostí, 7. podľa osobitostí usadenín, 8. podľa zavodenia, 9. podľa akustických osobitostí, 10. podľa názvov živočíchov, ich kostí či stôp ich prítomnosti, 11. podľa času objavu, 12. podľa príslušnosti (speleo)skupiny k regiónu, 13. podľa profesijnej sféry, 14. podľa charakteru udalosti (príhody), 15. tematické názvy, 16. pamätne názvy, 17. iné názvy.

⁵ V ruskom origináli *metaforičeskij, bukval'nyj a memorial'nyj princip* (Bratuchin, 2018, s. 134).

v polovici *Suchej chodby*), ktorá sa v staršom zdroji (Droppa, 1962) neobjavila. Rovnako v staršom texte nenachádzame *Sieň objaviteľov*. Totožný názov si však ponechala *Mramorová sieň*, pomenovaná podľa vertikálneho útvaru (tzv. *Mramorovej studne*) vyerodovaného v čistobielych kryštálických vápencoch – mramoroch (Droppa, 1962, s. 37). Vzhľadom na špecifiká diachrónej roviny analyzujeme v štúdiu výhradne názvy podzemných priestorov používané v aktuálnych materiáloch (sprievodných slovách s priloženými nákresmi).

Metodika výskumu

Výskumný súbor vytvárajú názvy podzemných siení, dómov a chodieb trinástich sprístupnených slovenských jaskýň⁶ patriacich pod Správu slovenských jaskýň so sídlom v Liptovskom Mikuláši. Názvy sme vyexcerpovali zo sprievodných slov, ktoré nám na účely výskumu poskytli pracovníci Správy slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši, a získaný súbor sme rozšírili o názvy zo (zostručených) sprievodných slov zverejnených v elektronickej podobe na webovej stránke⁷ danej inštitúcie, ktoré zároveň obsahujú aj nákresy podzemných priestorov. Vzhľadom na to, že sprístupnené časti týchto jaskýň nie sú totožné s ich celkovou dĺžkou (osobitne v prípade jaskýň dlhých niekoľko kilometrov), excerpované zdroje zväčša neobsahujú komplexný opis onymie skúmaných podzemných objektov. V prípade sprístupnených jaskýň sú však z mimojazykového hľadiska zaujímavé aj názvy používané v okruhoch dostupných verejnosti, sprostredkujúce vybrané údaje informačno-náučného, orientačného, ba aj národnoreprezentatívneho (a v minulosti aj ideologického) charakteru. Názvy s nepriezračnou motiváciou a variantné podoby názvov, zachytené v excerpovaných zdrojoch, sme následne overovali na jednotlivých pracoviskách⁸. Celkovo sme analyzovali 197 vlastných mien pomenúvajúcich 184 podzemných siení, dómov, chodieb a iných priestranstiev (ktorých názov nemusí zahŕňať druhové označenie *dóm*, *sieň*, *chodba* a pod., napr. názov priestranstva *Černošská chatrč* v jaskyni Domica). Do analýzy sme nezahrnuli názvy plaziviek, sifónov, podzemných tokov ani názvy jednotlivých kvapľových (a iných prírodných) útvarov v sieňach a chodbách (t. j. mikrospeleonymá). Výnimku tvorili iba niektoré väčšie, rozsiahlejšie alebo početnejšie kvapľové útvary pomenované jedným (spoločným) názvom, ktorý možno chápať ako pomenovanie významnejšieho priestoru istej chodby alebo siene (prípadne samostatného priestranstva, napr. *Prales DOM*). Získaný materiál sme triedili podľa príslušnosti názvov k trom pomenovacím princípom, vychádzajúc z klasifikácie A. J. Bratuchina (2018), vymedzujúcej tri základné princípy pomenúvania podzemných priestorov.

Postup pri analýze skúmaného materiálu

Pri určovaní pomenovacích princípov proprií v rámci kategórie priamych a metaforických názvov typu *Kostnica*, *Galéria*, *Bludisko*, *Katakomby* sme vychádzali zo slovníkových významov apelatív, z ktorých sa utvorili. Tak napríklad pri názve *Kostnica*, ktorý pomenúva priestory s nálezmi kostí uhynutých živočíchov (najmä jaskynných medveďov), vychádzame pri jeho zaradení z významu „miesto, kde sa ukladajú exhumované kosti“ (Kačala – Pisárčiková – Považaj, eds., 2003), „búdka na cintoríne, v ktorej sa ukladajú kosti vykopané zo starých hrobov“ (Peciar, ed., 1959), a teda dané proprium zaraďujeme k metaforickým názvom. Pri názve *Bludisko*, utvorenom z apel. *bludisko* s významom „miesto, kde sa ľahko

⁶ Ide o nasledujúce jaskyne: Belianska jaskyňa (ďalej aj BEL), Brestovská jaskyňa (BREST), Bystrianska jaskyňa (BYSTR), Demänovská jaskyňa slobody (DJS), Demänovská ľadová jaskyňa (DeLJ), Dobšinská ľadová jaskyňa (DoLJ), Domica (DOM), Driny (DRIN), Gombasecká jaskyňa (GOMB), Harmanecká jaskyňa (HARM), Jasovská jaskyňa (JAS), Ochtinská aragonitová jaskyňa (OAJ), Važecká jaskyňa (VAŽ).

⁷ Dostupné na internete: <<http://www.ssj.sk/sk>> [Cit. 2021-02-01.].

⁸ Vzhľadom na dlhodobé a pretrvávajúce opatrenia súvisiace s pandemickou situáciou sme spresňujúce a dopĺňujúce informácie získavali výhradne formou mejlovej a telefonickej komunikácie.

zablúdi, labyrint“ (Pisárčiková, ed., 2004), sme uprednostnili priamy princíp. V prípade názvu *Katakomba*, ktoré vzniklo propriálnou apelatíva *katakomba* s významom „(v ranokresťanskom období) podzemné al. do kameňa vytesané pohrebiská v podobe siete chodieb s výklenkami na truhly, slúžiace aj ako zhromaždiská a úkryt prvých prenasledovaných kresťanov“, ale aj „podzemné chodby vôbec“ (Jarošová – Buzássyová, eds., 2011), sme však uprednostnili metaforický princíp pomenovania (porov. aj prenesený význam „podzemné bludisko“ – Pisárčiková, ed., 2004). V takýchto prípadoch sme prihliadali na prítomnosť konotačných (najmä evokačných) aspektov, na mieru obraznosti, ktorou názov disponuje v prepojení na charakter pomenovaného objektu, t. j. priestoru v prirodzene vytvorených (korózných, riečnych alebo iných) jaskyniach. Zatiaľ čo apelatíva *bludisko*, *labyrint* hodnotíme v pomenovacom procese prírodných podzemných objektov ako lexémy, ktorými možno bezprostredne pomenovať spleť jaskynných chodieb, v prípade apelatíva *katakomba* už pociťujeme – v porovnaní s predošlým lexikálnym výberom – väčšiu mieru obraznosti. Rovnako sme postupovali aj pri názvoch typu *Galéria*, *Klenotnica*, ktoré z hľadiska krasovej výzdoby označujú najkrajšie časti jaskýň. V jaskyniach na ukrajinskom a ruskom jazykovom území sa apelatívum *galereja/halereja* používa ako bežné apelatívne druhové označenie podzemnej chodby⁹. V slovenských lexikografických prácach (Petráčková – Kraus et al., 2005; Peciar, ed., 1959) je k tomuto významu najbližšie význam „podzemná (spojovacia) chodba v opevnení“ (s kvalifikátorom „voj.“), „štôľňa na zachytávanie podzemných vôd“ (v stavebníctve), „podzemná chodba, podkop (napr. v baníctve)“ (v stavebníckej terminológii). V prípade pomenovania jaskynných priestorov na slovenskom území sa však apel. *galéria* spája s preneseným významom „miesto s bohatou (krasovou) výzdobou vyvolávajúcou estetický zážitok“. Danú konštatáciu podporuje aj existencia jednočlenných názvov *Galéria* v Belianskej¹⁰ a vo Važeckej jaskyni, pomenúvajúcich priestory s rozmanitou sintrovou výzdobou.

Pri voľbe pomenovacích princípov môžu jednotlivé členy dvoj- a viacčlenných názvov odkazovať svojou sémantikou na viaceré z nich. Vzniká tu teda potreba objasniť postup pri zaradovaní viacčlenných názvov k jednotlivým princípom. V prípade názvov zahŕňajúcich priame druhové označenie objektu (typu *dóm*, *chodba*, *sála* a pod.) neprihliadame na sémantiku daného apelatíva. Pre zvolený postup sme sa rozhodli aj vzhľadom na prístup uplatnený v štúdiu A. J. Bratuchina (2018), ktorý sa pokúsime priblížiť prostredníctvom názvov zaradených k metaforickému princípu (s najšpecifickejším postavením v súbore slovenských speleoným). S daným princípom autor spája aj dvojčlenné názvy *Chrystalnyj chod*, *Čudes galereja*, obsahujúce druhové označenie *chod* („priechod“, „chodba“), *galereja*, odkazujúce na priamy princíp, ako aj viaceré názvov, v ktorých však došlo k elidovaniu určovaného člena (*grot*, *zal*, *galereja*), niekedy konkretizovaného v zátvorkách, napr. *Ažurnyj*, *Arabskij*, *Intimnaja* (*galereja*). V týchto prípadoch teda autor prihliadal na sémantiku prívlastku (ako základného člena), zatiaľ čo sémantika druhového označenia objektu, vo väčšine prípadov elidovaného¹¹ a charakterizovaného limitovaným výberom (zaužívaných) lexém, pri klasifikácii nebola zohľadnená. Súvisí to aj s nízkou výpovednou funkciou druhových označení pri určovaní pôvodnej motivácie názvu podzemného objektu¹². Podobne postupuje pri uvádzaní príkladov na metaforické názvy aj G. Seroczyński, napr. *Sala Pałacowa*, *Próg Ryżowy*, *Korytarz Kolorado* (2012, s. 37). Ak by sme však pri analýze prihliadali na sémantiku každého člena

⁹ Porovnaj ruské apelatívum *galereja* „podzemná chodba, galéria, štôľňa“ (Lingea, 2011), napr. *Svadebnaja galereja*, *Sverdlovskaja galereja*, *Stupenčataja galereja*.

¹⁰ Porovnaj text v sprievodnom slove: „Prehliadka bude teraz pokračovať cez najkrajšie zdobenú časť jaskyne – Galériu. Vyniká bohatou sintrovou výzdobou.“

¹¹ Iba elidované podoby speleoným bez formálneho vyjadrenia druhového označenia uvádza vo svojej klasifikácii aj V. N. Dubľanskij (2000).

¹² Porovnaj aj Závodný, 2010, s. 105.

dvoj- a viacčlenných názvov, museli by sme konštatovať rôznu mieru uplatnenia metaforického princípu a akceptovať kombináciu rôznych pomenovacích princíпов, čo by sa prejavilo aj pri iných ako metaforických názvoch. O výhradne metaforickom princípe by v takom prípade bolo možné hovoriť v súvislosti so speleonymami ako *Černošská chatrč*, *Palmový háj* (DOM), *Zbojnícka komora*, *Perníková chalúpka* (BEL) a i., zatiaľ čo kombinácia metaforického a priameho princípu by sa uplatnila v propriách, ako *Gotický dóm* (DOM), *Palmová sieň* (BEL), *Sieň Mliečnej cesty* (OAJ), *Hrachová chodba* (DJS) či *Dóm veľkých vápencových vodopádov* (BEL).

Pre rovnaký prístup, charakterizovaný snahou vydeliť základný člen v sémantickej štruktúre viacčlenného názvu (motivovanou analogickým postupom v rámci teórie modelovania¹³) sme sa rozhodli aj v prípade ďalších dvoj- a viacčlenných speleoným, v ktorých sa už výraznejšie profilovali kombinované alebo hybridné typy pomenovacích princíпов. V nasledujúcich riadkoch objasníme výber základného člena a sémantické osobitosti všetkých speleoným, ktoré by bolo možné zaradiť do skupiny hybridných názvov z hľadiska výberu pomenovacieho princípu. Zo štruktúrneho aspektu ide o názvy typu:

- a) „atribút + metaforické druhové označenie“ (typu *Zikmundova kaplnka* JAS),
- b) „postupne rozvíjajúci atribút + druhové označenie“ (typu *Biely gotický dóm* HARM),
- c) „zhodný atribút + druhové označenie + (rozvitý) nezhodný atribút“ (typu *Biely dóm s gotickou klenbou* HARM),
- d) „prepozícia + prívlastok“ (typu *Pod Veľkou oponou* DoLJ).

V prvom bode sme pri výbere pomenovacieho princípu uprednostnili motivačný príznak vyjadrený v zhodnom prívlastku pred príznakom vyjadreným v druhovom označení. V speleonyme *Zikmundova kaplnka* odkazuje prívlastok *Zikmundova* na pamätný princíp (pomenovanie na počesť Júliusa Zikmunda, vedúcej osobnosti prieskumného tímu pri objavovaní ďalších priestorov jaskyne v r. 1923) a substantívum *kaplnka* na metaforický princíp, názov sme však zaradili do kategórie pamätných názvov. Rovnaký typ s metaforickým druhovým označením reprezentujú názvy *Čierna galéria* (DeLJ), *Stalagnátová galéria* (DJS) a *Kvapľová pivnica* (DoLJ), ktoré sme na základe sémantiky prívlastku začlenili do kategórie priamych názvov.

Ďalšie dva body (b, c) sa týkajú celkovo troch speleoným. Dve z nich (predstavené v príkladoch) pomenúvajú rovnaký onymický objekt. Tento objekt má ešte tretí názov – *Biely dóm*. Keďže sa prvé dva viacčlenné názvy odlišujú od názvu *Biely dóm* zhodným prívlastkom rozvitým o ďalší člen (*gotický*) a nezhodným prívlastkom (*s gotickou klenbou*), v oboch prípadoch s metaforickým charakterom, pri ich klasifikácii sme uprednostnili metaforický princíp pred priamym (vyjadreným v prívlastku *biely*). Analogicky sme postupovali aj v prípade speleonyma *Vysoký gotický dóm* (HARM), patriaceho k typu *Biely gotický dóm* (bod b), hoci dané speleonimum je jediným pomenovaním onymického objektu.

Posledný bod (d) prezentuje iba jeden predložkový názov (*Pod Veľkou oponou* DoLJ), v ktorom sme uprednostnili motivačný príznak vyjadrený v predložke, súvisiaci s polohou/lokalizáciou objektu spojenou s priamym princípom. Dané speleonimum však zahŕňa aj metaforické označenie ľadového útvaru (*opona*). Túto motiváciu považujeme za sekundárnu, sprostredkovanú cez názov (mikrospeleonimum) *Veľká opona*. Speleonimum sme teda zaradili do skupiny priamych názvov.

Vo všetkých vymenovaných prípadoch však môžeme oprávnene hovoriť aj o zmiešanom priamo-metaforickom (napr. *Čierna galéria*, *Vysoký gotický dóm*, *Pod Veľkou oponou*) a

¹³ V súvislosti s vymedzovaním základného a vedľajšieho člena vyjadrujúceho vzťah k pomenovanému objektu pri triedení toponymického materiálu v rámci teórie modelovania porov. Pleskalová, 1992, s. 19. Špecifický prístup pri výbere základného člena v kategórii hydroným, abstrahujúci od druhového označenia, uplatnili napr. A. Závodný (2010) a E. Sičáková (2011).

pamätno-metaforickom pomenovacom princípe (obmedzenom na jeden názov – *Zikmundova kaplnka*).

Problematika onymických vzťahov v skúmanej speleonymii

V analyzovanom súbore sa objavila aj *onymická synonymia* alebo *polyonymia*, spočívajúca v existencii viacerých názvov pomenúvajúcich jeden onymický objekt. V koncepcii V. Blanára (1996) ide o pomenovanie rovnakého denotátu rozličnými topolexémami alebo antropolexémami (zatiaľ čo prítomnosť graficky, hláskoslovne, morfológicky a slovotvorne odlišených názvov jedného onymického objektu hodnotí Blanár ako variantnosť).¹⁴ Uvedme niekoľko príkladov. Úzka jaskynná chodba (puklina) v jaskyni Domica má dva metaforické názvy: *Posvätná chodba* a *Lono matky zeme*. V jaskyni Driny nachádzame priestor s dvomi názvami, pri ktorých sa uplatnil pamätný princíp: *Majkova sieň* a *Sieň Slovenskej speleologickej spoločnosti*. Sieň objavil známy slovenský jaskyniar Ján Majko v roku 1950. Skupinu jaskyniarov, ktorú viedol v rámci praktického výskumu jaskyne, tvorili členovia Slovenskej speleologickej spoločnosti, čo sa odrazilo v druhej názve toho istého onymického objektu. Podľa vyjadrenia pracovníka jaskyne sa v bežnej komunikácii pracovníkov používa kratšia, z hľadiska ekonómie vyjadrovania vhodnejšia podoba *Majkova sieň* (resp. iba *Majkova*), ktorá postupne prenikla aj do sprievodných textov. *Vstupná sieň* v Harmaneckej jaskyni sa nazýva aj *Izbica*. Ide o starý metaforický názov dávno známeho vstupného priestranstva, ktoré slúžilo ľuďom ako útočisko pred nepriaznivým počasím. V sprievodnom slove Dobšinskej ľadovej jaskyne sa v rámci úvodnej časti prehliadky uvádzajú dva názvy: *Vstupná chodba* a *Pod Veľkou oponou*. Prvý názov sa podľa vyjadrenia bývalej sprievodkyne v komunikácii sprievodcov (zamestnancov jaskyne) nepoužíval, má teda skôr „technický“ charakter (základná orientácia návštevníkov v podzemí). Druhý názov predstavuje konkrétnu časť vstupných priestorov pod ľadovým útvarom pripomínajúcim oponu (jeho pôvodná podoba sa však nezachovala). Z hľadiska pomenovacích princípov sa pri vzniku oboch názvov uplatnil priamy princíp, spočívajúci v špecifikácii polohy objektu vzhľadom na celý podzemný priestor, ako aj vzhľadom na dominantný jaskynný (ľadový) útvar. V tomto prípade teda nejde o polyonymiu (naznačenú excerpovaným materiálom), pretože názov *Pod Veľkou oponou* pomenúva konkrétnu časť vstupného priestoru (stanovište pred vstupom do prvého umelo vytvoreného ľadového tunela). Priestranstvo *Veľký dóm* v Belianskej jaskyni sa v sprievodnom slove uvádza aj pod názvom *Dóm veľkých vápencových vodopádov*, čím došlo k zmene pomenovacieho princípu z priameho na metaforický.

V ďalších prípadoch sa vlastné mená v skúmaných zdrojoch líšili v:

a) prítomnosti/neprítomnosti určujúceho člena *jaskynný* – *Jaskynný cintorín/Cintorín* (DJS), *Križovatka/Jaskynná križovatka* (DRI);

b) odlišnom syntaktickom vyjadrení prívlastkov – *Biely gotický dóm/Biely dóm s gotickou klenbou* (HARM; tu aj s apelatívom *klenba*, hoci osobitosť stropnej časti dómu sa v súvislosti s prívlastkom *gotický* pociťuje aj v prvom variante názvu), *Majkov dóm/Dóm Jána Majku* (DOM);

c) odlišnom druhovom označení, napr. *Sieň trosiek/Dóm trosiek* (BEL), *Chodba spolupracovníkov/Sieň spolupracovníkov*, *Beňovského chodba/Beňovského sieň* (DRI), *Kováčska vyhňa/Kováčska sieň*¹⁵ (JAS).

Z hľadiska štruktúracie výskumného súboru sme propriá rozšírené o atribút *jaskynný* (typu *Cintorín/Jaskynný cintorín*), ktorý chápeme z extralingválneho aspektu ako redundantný, a syntakticky odlišené propriá so striedaním zhodného/nezhodného prívlastku (iba v prípade speleonyma *Majkov dóm/Dóm Jana Majku*) neanalyzovali ako dva samostatné názvy

¹⁴ Porovnaj aj Krško, 2014, s. 29.

¹⁵ Názov mi poskytla zamestnankyňa Jasovskej jaskyne.

rovnakého onymického objektu; považovali sme ich iba za varianty jedného názvu (s vedomým prekročením chápania variantnosti v koncepcii V. Blanára).

Onymická homonymia sa objavila iba v jednom prípade, a to v speleonymii Važeckej jaskyne, v ktorej sa nachádzajú dve *Hlinené chodby* (danú informáciu nám potvrdili aj zamestnanci pracoviska).

Analýza pomenovacích princípov

V analyzovanom materiáli dominuje *priamy princíp*, ktorý dosiahol až 49 % výskyt (96 proprií). Najviac prípadov sme zaznamenali v Belianskej jaskyni (18 proprií), v Demänovskej jaskyni slobody (11) a v Jasovskej jaskyni (11), najmenej (po 4 proprií) v Gombaseckej jaskyni a v Domici. Ako dominujúci pomenovací princíp sa uplatnil v súbore speleoným väčšiny skúmaných jaskýň s výnimkou Domice. V Ochtinskej aragonitovej jaskyni a v Demänovskej jaskyni slobody dosiahol rovnakú početnosť ako metaforický princíp, v jaskyni Driny ako pamätný princíp. Z motivačného hľadiska nachádzame v danej kategórii názvy (zoradené podľa početnosti) odkazujúce na:

- **polohu podzemného objektu a orientáciu v priestore** – *Vstupná chodba, Vstupná dvorana* BEL, *Vstupná sieň VAŽ, Pod Veľkou oponou* DoLJ, *Bludisko* JAS, *Jaskynná križovatka* DRIN, *Severný labyrint* HARM a i.;
- **rozmery (výšku, šírku, dĺžku, hĺbku) objektu** – *Hlboký dóm, Vysoký dóm* BEL, *Veľká sieň, Malá sieň* DoLJ, *Veľký dóm* DJS, *Malá sieň Hlbokého dómu* OAJ a i.;
- **zavodnenie objektu** – *Jazerná chodba* BREST, DeLJ, *Suchá chodba* DOM, *Riečisko* BYSTR, *Blatistá chodba* GOMB, *Jazierková sieň* VAŽ, *Suchý dóm* DoLJ, *Blativý dóm* JAS a i.;
- **charakter výplne pokrývajúcej dno objektu** – *Hlinená chodba* JAS, VAŽ, *Štrkový dóm* DeLJ, *Nánosová chodba* HARM, *Dóm trosiek, Balvanitá chodba* BEL a i.;
- **morfológiu objektu** – *Rúrovitý dóm, Priepasťová chodba* BEL, *Gulový dóm* DJS, *Oválna chodba* OAJ, *Komínová chodba* DRIN, *Zrútený dóm* VAŽ a i.;
- **charakter krasovej výzdoby** – *Brková chodba, Stalagnátová galéria* DJS, *Kvapľová pivnica* DoLJ, *Stalagmitový dóm* JAS, *Stĺpový dóm* BEL a i.;
- **(dominujúce, resp. aj iluzórne¹⁶) sfarbenie stien a krasových útvarov** – *Fialový dóm, Ružová sieň* DJS, *Biely dóm* BEL, *Čierna galéria* DeLJ a i.;
- **názvy živočíchov a nálezy odkazujúce na ich prítomnosť** – *Chodba jaskynného medveďa* DJS, *Medvedia chodba* DeLJ, *Dóm netopierov, Medvedia sieň* JAS a i.;
- **účel/využitie objektu** – *Bivaková sieň* BREST, *Liečebňa* BYSTR, *Prístav* DOM, *Spojovacia chodba* JAS;
- **zloženie hornín** – *Zlepencová chodba* BREST, *Mramorová sieň* GOMB, OAJ;
- **zásah človeka/úpravy podzemného priestoru** – *Retiazková sieň* BREST, *Stará umelá chodba* DRIN;
- **vek objektu** – *Starý dóm* JAS;
- **akustické špecifiká objektu** – *Tichá sieň* BEL;
- **archeologické nálezy** – *Archeologická chodba* DOM.

Mnohé z týchto názvov vznikli až počas sprístupňovania podzemných priestorov a často sú iba strohým odrazom morfológie a iných charakteristických črt daného priestoru, ktoré sa využívajú na lepšiu orientáciu či na zaujatie návštevníkov prostredníctvom rôznych informácií encyklopedického charakteru.

Z hľadiska početnosti sa ako druhý pomenovací princíp uplatnil *metaforický princíp*, ktorý sa spája s 33 % výskytom vzhľadom na celý skúmaný súbor (66 proprií). Najviac metaforických názvov sme zaznamenali v speleonymii jaskyne Domica (12), kde ide o

¹⁶ Napríklad vplyvom dobového osvetlenia podzemného priestoru (rôznej kvality a intenzity).

najzastúpenejší pomenovací princíp. Vysokú početnosť dosahujú metaforické názvy aj v Demänovskej jaskyni slobody (11). Vzhľadom na nižší celkový počet názvov vo vybraných jaskyniach je významne zastúpený aj v Harmaneckej jaskyni (6), predstavujúc najčastejší princíp, a v Ochtinskej aragonitovej jaskyni (5), kde tvorí spolu s priamym princípom najpočetnejšiu skupinu názvov. Metaforické pomenovanie sa z motivačného hľadiska spája s rôznymi mimojazykovými charakteristikami skúmaných podzemných priestorov, konkrétne s:

- **charakterom krasovej výzdoby objektu** – *Klenotnica, Sieň baldachýnov* BYSTR, *Dóm indických pagod, Černošská chatrč, Palmový háj* DOM, *Hrachová chodba, Čarovná chodba* DJS, *Galéria, Palmová sieň, Zbojnícka komora* BEL, *Sieň Mliečnej cesty, Hviezdna sieň* OAJ, *Kováčska sieň* JAS, *Dóm pagod* HARM a i.;
- **morfológiou objektu** – *Kaplnka* DoLJ, *Gotický dóm, Lono matky zeme* DOM, *Izbica* HARM, *Gotická chodba* GOMB, *Krbová chodba* BREST, *Katakomy* DJS a i.;
- **akustickými vlastnosťami objektu** – *Hudobná sieň* BEL, JAS, *Koncertná sieň* DOM;
- **dominujúcim sfarbením stien a krasových útvarov** – *Tigria chodba* JAS, *Snežný dóm* DJS;
- **nálezmi kostí jaskynných živočíchov** – *Kostnica* DeLJ, VAŽ;
- **archeologickými nálezmi odkazujúcimi na duchovnú kultúru predhistorického človeka** – *Dóm mystérií, Posvätná chodba* DOM;
- **vekom objektu a neporušenosťou kvapľovej výzdoby** – *Panenská chodba* DOM, DJS;
- **očakávaniami speleológov** – *Chodba nádejí* DRIN.

Využitie metaforického princípu umožňuje umocniť celkový estetický dojem návštevníkov z podzemného priestoru a zároveň je odrazom predstavivosti speleológov, ich dojmov pri objavovaní nových podzemných priestorov. Podľa vyjadrenia pracovníkov jaskýň ide o skupinu stabilných názvov, ktoré sa nezvyknú meniť, aj keby boli menej presné či menej výstižné.

Ako najmenej frekventovaný pomenovací princíp sa uplatnil *pamätný princíp* s 18 % výskytom v rámci celého súboru speleoným (35 proprií). Najviac pamätných názvov (6) sme zaznamenali v jaskyni Driny, čo je v tomto súbore determinované o. i. výraznejším zastúpením polyonymie, a následne v Demänovskej jaskyni slobody (5), hoci v rámci celkového pomeru názvov podzemných priestorov tejto jaskyne tvoria menej ako pätinu proprií. Relatívne vyššie uplatnenie pamätného princípu pozorujeme aj v Demänovskej ľadovej jaskyni (4 propriá z 11) či v Gombaseckej jaskyni (3 propriá z 10). Pamätný princíp nenašiel využitie pri pomenovaní priestorov Ochtinskej aragonitovej jaskyne.

Pamätný princíp sa uplatnil predovšetkým v názvoch vytvorených na počesť objaviteľa či objaviteľov jaskyne alebo jej ďalších priestorov a častí (napr. *Rozložníkova sieň, Sieň objaviteľov* GOMB, *Majkov dóm* DOM, *Ruffínyho koridor* DoLJ, *Králova galéria* DJS, *Dóm objaviteľov* BEL, *Húskova sieň* VAŽ, *Melčova sieň* JAS), na počesť kolektívu, ktorý sa zúčastnil na prieskumných a sprístupňovacích prácach (*Chodba spolupracovníkov* DRIN), na uctenie iniciátorov a vedúcich osobností (*Zikmundova kaplnka* JAS), prieskumníkov (*Brodňanského riečisko, Kopečného chodba, Sieň potápačov* BREST), podporovateľov či patrónov speleologického výskumu (*Beňovského chodba* DRIN). Zaznamenali sme tiež názvy utvorené na počtu významných domácich speleologických organizácií (*Sieň Slovenskej speleologickej spoločnosti* DRIN) a na počesť spoločnosti zamestnávajúcej najväčšiu časť objaviteľov konkrétnych podzemných priestorov jaskyne (*Mostárenské siene* BYSTR). Spomienkou na náročnosť podmienok pri výskume a sprístupňovaní jaskyne či na okolnosti objavovania objektu sú názvy *Chodba utrpenia* (DJS, BEL) a *Bludný dóm* (HARM). V skupine proprií zaradených k pamätnému princípu sa objavili aj názvy pripomínajúce historické

okolnosti, ktoré sú bezprostredne späté s podzemím, t. j. s prítomnosťou príslušníkov rôznych skupín a s ich osudmi (*Partizánske siene* BYSTR, *Husitská sieň* JAS).

Do pomenovania vnútorných priestorov jaskýň sa však premietli aj mená významných osobností kultúrno-spoločenského a národného života, čo sme zaznamenali výhradne v speleonýmách dvoch sprístupnených jaskýň – Demänovskej jaskyne slobody a Demänovskej ľadovej jaskyne. V Demänovskej jaskyni slobody ide o názov na počesť významného českého umelca, hudobného skladateľa Leoša Janáčka (*Janáčkov dóm*), ktorý počas sprístupňovania navštívil jaskyňu a krása podzemia ho inšpirovala k zloženiu symfonickej skladby Všudybyl. Taktiež tu existuje názov na poctu významného slovenského spisovateľa P. O. Hviezdoslava (*Hviezdoslavov dóm*), ako aj na uctenie slovenského národného hrdinu Juraja Jánošíka (*Jánošíkov dóm*). Rovnaký názov nachádzame aj v susednej Demänovskej ľadovej jaskyni, kde sme zachytili aj názvy na počesť významných múzejníkov a organizátorov národopisného výskumu na Slovensku Andreja Kmeťa a Andreja Halašu (*Kmeťov dóm*, *Halašov dóm*) a názov utvorený z úcty k slovenskému polyhistorovi Matejovi Belovi (*Belov dóm*). Ich prítomnosť v speleonymii jaskýň Demänovskej doliny súvisí jednak s polohou oboch jaskýň v centrálnej časti Slovenska, ktorá je rodiskom a pôsobiskom mnohých významných osobností slovenského národného, kultúrno-spoločenského a vedeckého života, jednak s prestížnym postavením týchto podzemných objektov v rámci sprístupnených jaskýň na Slovensku, keďže Demänovský jaskynný systém je najdlhším (42 km) a zároveň najnavštevovanejším podzemným objektom Slovenska (viac než 100 000 návštevníkov ročne), sprístupneným verejnosti ešte v 30. rokoch 20. storočia. Politicky a ideologicky motivované propriá v názvosloví sprístupnených jaskýň v súčasnosti nenachádzame, hoci v minulosti tvorili integrálnu súčasť pomenovacieho procesu speleoným (napr. dnešný *Jaskynný prales* v Demänovskej jaskyni slobody sa – na základe informácie od správcu jaskyne – v minulom storočí nazýval aj *Masarykove siene*, neskôr *Stalinove siene* i *Leninove siene*).

Zhrnutie a záver

V príspevku sme sa pokúsili o prvotnú sondu do problematiky slovenskej speleonymie na úrovni vlastných mien vnútorných priestorov (dómov, siení a chodieb) trinástich sprístupnených slovenských jaskýň. Pri analýze speleonymického materiálu sme sa motivovali klasifikáciou pomenovacích princípov, ktorú predstavil A. J. Bratuchin v roku 2018. V rámci súboru ako celku dominuje z frekvenčného hľadiska priamy princíp, súvisiaci s pomenúvaním podľa charakteristických znakov podzemného priestranstva (napr. *Dlhá chodba*, *Biely dóm*, *Dóm netopierov*, *Severný labyrint*). Daný princíp plní z komunikačného aspektu predovšetkým (všadeprítomnú) informačno-náučnú a orientačnú funkciu. Ako ďalší v poradí sa uplatňuje metaforický princíp s výraznejším presadením estetickej funkcie, ktorý je odrazom obrazotvornosti a bezprostredných dojmov speleológov pri objavovaní a výskume podzemných objektov (napr. *Tigria chodba*, *Gotický dóm*, *Sieň Mliečnej cesty*). Najmenej zastúpený je pamätný princíp s primárne dedikačnou (s cieľom vyjadriť úctu či priazeň), čiastočne aj s národnoreprezentatívnou funkciou (napr. *Majkov dóm*, *Sieň potápačov*, *Jánošíkov dóm*). Rovnaké frekvenčné poradie (*priamy p.* > *metaforický p.* > *pamätný p.*) sme zaznamenali v (čiastkových) súboroch speleoným piatich z trinástich skúmaných jaskýň, konkrétne v Belianskej jaskyni, Dobšinskej ľadovej jaskyni, Jasovskej jaskyni, Bystrianskej jaskyni a vo Važeckej jaskyni. Priamy princíp však dominoval aj v speleonymii Gombaseckej jaskyne, Brestovskej jaskyne a Demänovskej ľadovej jaskyne. V speleonymii Ochtinskej aragonitovej jaskyne a Demänovskej jaskyne slobody sa priamy princíp delil o prvenstvo s metaforickým princípom, v jaskyni Driny zase s pamätným princípom. Metaforický princíp sa stal najfrekventovanejším princípom v súboroch speleoným z Domice a Harmaneckej jaskyne, ktoré sú známe bohatou krasovou výzdobou. Rozmanitosť krasovej výzdoby nepochybne rozširuje priestor na uplatnenie metaforického princípu, ten sa však môže uplatniť aj na inej

úrovni, napríklad pri pomenovaní jednotlivých kvapľových útvarov (teda mikrospeleoným). Pamätný princíp sa okrem jaskyne Driny výraznejšie (t. j. na úkor metaforického) uplatnil ešte v speleonimii Brestovskej jaskyne a Demänovskej ľadovej jaskyne. Vzhľadom na dominujúcu pozíciu priameho pomenovacieho princípu (v značnej miere aj na úrovni súborov speleoným z jednotlivých jaskýň) môžeme pozorovať istú tendenciu pri výbere pomenovacích princípov v rámci nominačného procesu názvov vnútorných priestorov sprístupnených slovenských jaskýň, avšak zatiaľ bez nároku na jej generalizáciu. Spresnenie a definitívne potvrdenie aktuálnych výsledkov výskumu môže priniesť analýza ďalších súčasných názvov, ktoré nenašli uplatnenie v analyzovaných zdrojoch a aktívne sa používajú v komunikácii pracovníkov jednotlivých jaskýň (vrátane sprievodcovskej činnosti).

Literatúra:

- BELNEJSKA-GEORGIEVA, M. (2016): Speleonimijata kato nerazraboten d'al na bälgarskata onomastika. In: K. Cankov – A. Petkova – R. Levkova – S. Semova (eds.): *Sästojanie i problemi na bälgarskata onomastika*, 14. Veliko Tärnovo: Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Metodij“, s. 320–330.
- BLANÄR, V. (1996): *Teória vlastného mena (Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii)*. Bratislava: Veda.
- BRATUCHIN, A. J. (2018): Speleonimy Permskogo kraja (groty, prochody, galerei). In: N. G. Maksimovič (ed.): *Peščery. Sbornik naučnych trudov*, 41. Perm: ENI PGNIU, GI UrO RAN, s. 133–139.
- ČERNÄCHOVSKAJA, J. M. (1970): Istorija razrabotki toponimičeskich klassifikacij. In: Je. M. Pospelov (ed.): *Razvitije metodov toponimičeskich issledovanij*. Moskva: Nauka, s. 55–65.
- DROPPA, A. (1962): *Gombasecká jaskyňa*. Bratislava: Šport.
- DUBLÄNSKIJ, V. N. (2000): *Zanimatel'naja speleologija*. Čeläbinsk: Ural LDT.
- JAROŠOVÄ, A. – BUZÄSSYOVÄ, K., eds. (2011): *Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L*. Bratislava: Veda.
- KÄČALA, J. – PISÄRČIKOVÄ, M. – POVAŽAJ, M., eds. (2003): *Krátky slovník slovenského jazyka*, 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava: Veda.
- KRŠKO, J. (2014): *Úvod do onomastiky*. Banskä Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici – Belianum, Filozofická fakulta.
- Lingea veľký slovník rusko-slovenský a slovensko-ruský*. 1. vyd. (2011). Bratislava: Lingea s. r. o.
- OCOMIEVA-TAGIROVA, Z. M. (2018): Speleonimy v toponimičeskoj sisteme avarcev. In: *Filologija: naučnye issledovanija*, 4, s. 241–245. [Cit. 2021-02-01.] Dostupné na internete: <https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=26826>
- PECIAR, Š., ed. (1959): *Slovník slovenského jazyka. I. A – K*, 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
- PETRÄČKOVÄ, V. – KRAUS, J. et al. (2005): *Slovník cudzích slov (akademický)*, 2., doplnené a prepracované vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letä.
- PISÄRČIKOVÄ, M., ed. (2004): *Synonymický slovník slovenčiny*, 3. nezm. vyd. Bratislava: Veda.
- PLESKALOVÄ, J. (1992): *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Jinočany: H&H.
- PODOBIVSKYJ, V. S. (2009): Toponimija pečer Podil'Ťa. In: O. Je. Afanasjev (ed.): *Materialy VI Mižnarodnoji naukovoji konferenciji studentiv ta aspirantiv prysviačenoji 225-riččiu vid dňa narodžeňna peršovidkryvača kryvorizkych rud Vasyl'a Zujeva*. Vyp. 6. Kyjiv: Kartografija, s. 56–58. [Cit. 2021-02-01.] Dostupné na internete: <<https://en.calameo.com/read/002413508acdc40b699e1>>
- PYL'PIUK A. V. (2016): Pidchody do systematyzaciji ta inventaryzaciji speleonimiv systemy pečer „Atlantyda-Kyjanka“. In: *Naukovi zapysky Vinnyckoho deržavneho pedahohičneho universytetu imeni Mychajla Kociubynskoho*. Serija: *Geografija*, 28/3–4, s. 103–112.
- ROŽAI, G. (2015): Lexikälno-sémantické aspekty speleoným v Slovenskom krase. In: S. Mizerová – I. Plesník (eds.): *Slavica Iuvenum. Mezinárodní setkání mladých slavistů. Ostrava 31. 3. a 1. 4. 2015*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, s. 57–69.
- SEROCZYŃSKI, G. (2012): Speleonimy sudeckie – próba klasyfikacji. In: *Onomastyčni nauky*, 4, s. 33–39.

- SIČÁKOVÁ, E. (2011): *Propriá v jazykových a mimojazykových súvislostiach (na materiáli hydroným z povodia Slanej)*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
Správa slovenských jaskýň. [Cit. 2021-02-01.] Dostupné na internete: <<http://www.ssj.sk/sk>>
- TASZYCKI, W. (1946): *Słowiańskie nazwy miejscowe (Ustalenie podziału)*. Kraków: Nakł. Polskiej Akademii Umiejętności.
- ZÁVODNÝ, A. (2010): Vzťahové a štruktúrne modely v hydronymii slovenských prítokov Moravy. In: J. Hladký (ed.): *Z hydronymie západného Slovenska. Zborník vedeckých štúdií*. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, s. 101–120.

Summary

A probe into the issue of names of underground spaces (domes, halls and corridors) of accessible Slovak caves

The aim of the study was to present the motivational aspects (“naming principles”) of the names of selected interior spaces (domes, halls and corridors) of thirteen accessible Slovak caves. In the analysis, we were motivated by the classification of A. Yu. Bratuchin (2018), who distinguishes three types of naming principles: direct, metaphorical and memorable. The given principles also found application in the investigated speleonyms. From the frequency point of view, the whole set is dominated by a direct principle, related to naming according to the characteristic features of space and fulfilling an orientational, informational and educational function (e.g. *Dlhá chodba* “Long Corridor”, *Biely dóm* “White Dome”, *Dóm netopierov* “Dome of Bats”). Next in line is the metaphorical principle, which is a reflection of the imagery and immediate impressions of speleologists in the discovery and research of underground objects (e.g. *Tigria chodba* “Tiger Corridor”, *Gotický dóm* “Gothic Dome”, *Sieň Mliečnej cesty* “Milky Way Hall”). The least represented is the memorial principle with a dedicational and informational function (e.g. *Majkov dóm* “Majko’s Dome”, *Sieň potápačov* “Divers’ Hall”, *Jánošíkov dóm* “Jánošík’s Dome”). We recorded the same frequency order in (partial) sets of speleonyms of six of the thirteen caves examined. Due to the dominant position of the direct naming principle (to a large extent also at the level of sets of speleonyms from particular caves) we can observe certain tendencies in the selection of naming principles for individual parts of Slovak caves, but without the need to generalize the finding.

Štúdia vznikla v rámci grantového projektu VEGA 1/0735/19 Speleonymá v regionálnych a sociokultúrnych súvislostiach.